

LATVIJAS UNIVERSITĀTES 50 GADU ATCEREI

Latvijas Universitātes Satversmei Saeima 1923. gadā piešķīra likuma spēku

Latvijas Universitātes tapšanas vēsturē vēl maz ievērota palikusi LU rektora prof. Dr. Ernesta F e l s b e r g a runa Latvijas Republikas Saeimas 1. sesijas 15. sēdē 1923. g. 23. februārī. Būdamis tanī laikā pats Saeimas loceklis (ievēlēts no Demokratiskā centra), prof. E. Felsbergs varēja labi apgaismot pamata principus, kādi būtu liekami Latvijas augstākās mācības iestādes pamatā. Aizstāvēdams Universitātes autonomiju, viņš aizstāvēja brīvas mācīšanas un pētniecības fundamentālās tiesības. Ar to radās drošs un laimīgs sliexsnis darbam. Prof. Felsberga aizstāvētā doma atrada Saeimā izpratni un atbalstu. Latviešu zinātnieku, izstrādātā Satversme kļuva likums.

Referents E. F e l s b e r g s:

Augsti godājamie deputātu kungi! Pirmais stūrakmens tai universitātes satversmei, kuŗas liktenis tagad ir Jūsu rokās, tika likts Tērbatā 1917. gada jūnija mēnesī latviešu skolotāju kongresā. Šī kongresa augstskolas sekcija 3 dienas ilgstošās sēdēs pirmo reizi sistēma-

tiski apsprieda jautājumu, uz kādiem pamatiem būtu jānostāda augstākā izglītība autonomā Latvijā un atrada par nepieciešamu dibināt Rīgā autonomu augstskolu ar neierobežotu mācības brīvību, kuŗa apmierinātu dažādas dzīves prasības un pie tam veicinātu arī zinātni un kuŗa bez parastām universitātes fakultātēm ietilptu arī tehniskās, kā arī paidagoģiskais, farmaceitiskais un veterinārmedicīniskais institūti. Manāmi tālāk virzīts tika šis darbs 1919. gada vasarā Rīgā. Tad, lai gan Latvijas valsts nākotni vēl nevarēja uzskatīt par pilnīgi nodrošinātu, latviešu sabiedrībā radās ciets lēmums dibināt šādu augstskolu un sabiedrībā un valdības aprindās dzīvi tika apspriesti uz universitāti attiecošies jautājumi. Pamats Latvijas Universitātes tiesiskai pastāvēšanai tika likts ar Pagaidu Valdības 1919. gada 2. augustā izdoto rikojumu, ar kuŗu bijušais Rīgas Politehniskais Institūts pārgāja valdības rīcībā un viņa reorganizēšanai tika iecelta reorganizācijas komisija. Mēnesi vēlāk, 1919. gada 1. septembrī reorganizācijas ko-

Karogiem un vītnēm pušķotā Latvijas Universitāte 1919. g. 28. septembrī

misija tika pārdēvēta par Latvijas augstskolas organizācijas komisiju un tā paša gada 28. novembrī pārdēvēta par Latvijas augstskolas organizācijas padomi. Šī organizācijas komisija resp. organizācijas padome, kuŗā bez universitātes prezidija gandrīz vienādā skaitā ietilpst universitātes fakultāšu, valdības un sabiedrisko organizāciju pārstāvji, 1919. g. 28. septembrī atvēra universitāti un vadīja un veidoja to līdz 1922. gada 6. septembrim. Principi, uz kuŗiem organizācijas padome savā darbā atbalstījās, īsumā formulējami šādi: Latvijas Universitātei jābūt nacionālai, apvienota tipa augstskolai, ar ciešā sakarā stāvošām universitātes un tehniskām fakultātēm. Tai jābūt autonomai savā zinātniskajā un pādagogiskajā dzīvē. Tai ne tik vien jāsatgavo darbinieki dažādām valsts dzīves vajadzībām, bet arī jāveicina patstāvīga zinātniska pētīšana. Tai jāuztur dzīvi sakari ar latviešu tautu no vienas un ar citām pasaules augstskolām no otras puses. Apmēram tai pašā laikā, kad organizācijas komisija jeb organizācijas padome, sāka darboties arī dekānu padome, saimniecības padome un fakultāšu kodoli, kuŗi vēlāk izveidojās par fakultāšu padomēm. Studentus reprezentēja uz demokrātiskiem pamatiem ievēlēta Studentu Padome. Tā universitātes organizācijas stadijā izveidojās zināma pagaidu iekārta ar augstākiem un zemākiem pārvaldes orgāniem. Šis izbūves darbs visu laiku norisinājās sakarā ar jaunajām dzīves prasībām no vienas un veco augstskolu akadēmiskām tradīcijām no otras puses. Pagaidu iekārtai, kuŗa tādā kārtā izveidojās, piemita vēl daudz nepilnības. Universitātei augot, ar katru dienu tapa jūtāmāks satversmes trūkums, kuŗa dotu nepārprotamu noteiktu atbildi uz visiem tiem svarīgajiem pādagogiskās, administratīvās un saimnieciskās dabas jautājumiem, kuŗus izvirzīja universitātes dzīve. Atzinusi šādu satversmes nepieciešamību, organizācijas padome ķērās pie tās izstrādāšanas. Šis darbs, kuŗš tika sagatavots īpašā komisijā un pēc tam papildināts un nobeigts organizācijas padomes plēnārsēdēs, turpinājās vairāk kā gadu. Kā materiāli bez vispārīgām akadēmiskās dzīves tradīcijām un attiecīgās zinātniskās literatūras, tika izlietotas dažādu universitāšu un politehnisko institūtu satversmes, kā piemēram pagājušā gada simteņa 60. gados radusēs Tērbatas universitātes satversme un 80. gados radusēs citu bijušo Krievijas universitāšu satversme, un Rīgas Politehniskā Institūta satversme no 1896. gada: tika izlietots pārskats par Parīzes universitātes iekārtu no 1914. g. un par Helsinku universitātes iekārtu no 1920./21. gada. Labi daudz Latvijas apstākļos izlietojamu piemēru organizācijas padome atrada 1906. gadā izstrādātajā Krievijas augstāko skolu satversmes projektā un 1916. gadā izstrādātajā Rīgas Politehniskā Institūta satversmes projektā. Tā radās Latvijas Universitātes satversmes projekts, kuŗu organizācijas padome 1921. gada maijā pieņēma III lasījumā un pēc tam iesniedza izglītības ministram viņa tālākvirzīšanai. Pēc šīs satversmes Latvijas Universitāte aptver fakultātes: arhitektūras, inženierzinātņu, mehanikas, ķīmijas, lauksaimniecības, medicīnas, veterinārmedicīnas, matemātikas un dabas zinātņu, tautsaimniecības un tiesību zinātņu, filoloģijas un filozofijas, teoloģijas. Apvienojot visas zinātņu nozares un attiecīgos zinātniskos institūtus vienā augstākā mācības iestādē, tiek novērstas daudzas paralēlas katedras, paralēla mācības līdzekļu iegādāšana un vairāku pārvaldes orgānu uzturēšana. Tas būtu neizbē-

gami, radot vienas augstskolas vietā vairākas speciālas mācības iestādes. Apvienotā universitātē rodas sakari starp visdažādāko fakultāšu studentiem, kuŗi, veicinādami savstarpējo saprašanos, neļauj attīstīties noslēgtības garam un liek pamatu nākamo valsts intelligento darbinieku vienības apziņai. Šie divi motīvi galvenokārt bija tie, kas pamudināja izvest universitātes dzīvē dažādo fakultāšu apvienošanu. Tas ir tautības princips un griba modināt vienības apziņu latviešu intelligencē. Eiropā Latvijas Universitāte ir vienīgā, kur šī vienības ideja tik plašā mērā ir izvesta. Viņai līdzīgas atrodas tikai Amerikā un tur, zināms, šī ideja ir izvesta vēl plašākos apmēros. Ir mēģināts realizēt prasību, lai universitātē varētu mācīties visu un katrs, kas to vēlas. Tā ir radusēs universitātes, kuŗas aptver līdz 30 fakultātes un visas tās nozares, kas pie mūsu fakultātēm pastāv, ir izveidotas par patstāvīgām fakultātēm un bez tam ir pievienotas tādas fakultātes, kādu mums nav un ir pievienotas arī tās zinātnes un mākslas nozares, kas pie mums eksistē patstāvīgi, kā mākslas akadēmija un konservātorija.

Kā augstāko universitātes pārvaldes orgānu organizācijas padome paredzēja universitātes padomi, kuŗā pēc organizācijas padomes projekta ietilpa universitātes prezidijs, fakultāšu dekāni, bez tam no fakultātēm deleģēti locekļi, pēc šādas aplēses: no 1—10 pilntiesīgiem locekļiem tiek sūtīts viens delegāts, no 11—20 — divi delegāti, no vairāk kā 20 pilntiesīgiem locekļiem — trīs delegāti. Tālāk universitātes padomē vajadzēja ietilpt universitātes goda biedriem un beidzot trīs studentu pārstāvjiem ar balstiesībām visās lietās, izņemot vēlēšanas un akadēmiska grāda piešķiršanu. Noteicot universitātes padomes sastāvu likumprojekts nesekoja bijušās Krievijas universitāšu paraugiem. Tur universitātes padomes sastāvēja no visiem pilntiesīgiem profesoriem. Ja Latvijas Universitāte sekotu Krievijas universitāšu paraugiem, tad viņā, kā apvienotā augstskolā, kur apvienotas ir universitātes un Politehniskā Institūta fakultātes, padomes locekļu skaits iznāktu pārāk liels un padome nebūtu vairs pietiekoši darba spējīga. Tādēļ organizācijas padome meklēja paraugus Latvijas Universitātes galvenam pārvaldes orgānam citur Vakarēiropā. Vakarēiropā daudzās universitātēs pastāv tā sauktie senāti. Arī Parīzes universitātē, universitātes padome ir samērā maza. Tā sastāv no universitātes prezidija, no fakultāšu dekāniem un lielāko institūtu pārstāvjiem. Bet visnotaļ Latvijas Universitāte nevarēja pieslieties arī Parīzes universitātei. Mūsu dzīves apstākļi prasīja, lai tiktu pielaisti arī delegāti no docentiem un tāpat arī pārstāvji no studentiem. Studentu pārstāvju piedalīšanās padomes sēdēs izrādījās par lietderīgu līdzšinējā universitātes pastāvēšanas laikā. Viņi nodrošināja ātru un pareizu informāciju un sakarus starp Universitātes Padomi un studentu pašvaldības orgāniem un novērsa pārpratumus un nedibinātas aizdomas, kas tik viegli var traucēt labas attiecības starp administrāciju un studentu saimi. Bet Universitātes Padomes satversmes projekts kā centrālo visas universitātes pārvaldes orgānu paredzēja vēl Dekānu Padomi un Saimniecisko Padomi. Dekānu Padome un Saimnieciskā Padome savā starpā ir koordinētas. Dekānu Padomei piekrit satversmē paredzētie pādagogiskie un Saimnieciskai Padomei saimnieciskie jautājumi. Savas kompetences robežās šīs padomes mazāk svarīgos jautājumus izšķir patstāvīgi, bet svarīgākos sagatavo

priekšlikumus Universitātes Padomei. Izstrādājot noteikumus par zinātniskiem grādiem organizācijas padome neatrada par iespējamu sekot dažu Vakarēiropas universitāšu praksei, kurās augstāko zinātnisko, t. i. doktora gradu piešķir samērā viegli. Tādā ceļā rodas pārmērīgi liels doktoru skaits un pie tādas kārtības, zināms, varētu ciest Latvijas Universitātes prestižs un arī piešķirto gradu vērtība. Bet organizācijas padome neatrada par pieņemamu arī to kārtību, kas pastāvēja Krievijas universitātēs tādēļ, ka tur bija trīs pakāpes — kandidāta, maģistra un doktora un arī priekškaņa apstākļos radās graduētu personu trūkums. Organizācijas padome savā projektā ieturēja viduseceļu un paredzēja visās zinātņu nozarēs 2 gradus, no kuriem augstākam visās fakultātēs dots viens un tas pats nosaukums — doktors, bet zemākam dažādās fakultātēs dažādi nosaukumi: arhitektu fakultātē — arhitekts, inženieru zinību — inženieris, lauksaimnieku fakultātē — agronoms, medicīnas fakultātē — ārsts, filologu un filozofu, tautsaimnieku un tiesību zinātņu fakultātēs — kandidāts. Mācības spēkus organizācijas padomes izstrādātais satversmes projekts sadala profesorus, docentus, privātdocentus, lektoros, asistentos, prosektoros un instruktoros, prasīdams no profesora augstāko zinātnisko, t. i. Latvijas doktora gradu, jeb viņam līdzvērtīgu, kādas ārzemju universitātes gradu. Bet no visiem citiem tikai pirmo zinātnisko gradu. Attiecībā uz universitātes līdzekļiem, uz universitātes un tās saimes locekļu tiesībām un priekšrocībām, šis satversmes projekts cieši piesienas Krievijas universitāšu satversmēm; tāpat arī attiecībā uz studentiem, tur nav nekā tāda, kas nebūtu arī citu Eiropas valstu satversmēs. Šis projekts 1920. gada jūnijā tika iesniegts izglītības ministram tālākvirzīšanai. Izglītības ministrijā un ministru kabinetā tas tika zināmā mērā pārveidots un papildināts. No pārgrozījumiem, kuri tika ienesti ministru kabinetā, minēšu kā ievērojamākos sekošos: tika tuvāk precizētas attiecības starp universitāti un izglītības ministriju; tika ieviests pants, ka mācība universitātē jāpasniedz latviešu valodā un, ka citās valodās to var darīt tikai izņēmuma gadījumos uz sevišķa universitātes padomes lēmuma pamata. Tālāk tika pieņemti noteikumi par universitātes mācības spēku un attiecīgā personāla atstādināšanu no amata. Tika strīpoti gandrīz visi panti, kas attiecas uz universitātes un tās saimes locekļu tiesībām un priekšrocībām aiz tā lēmuma, ka par šiem pantiem nevarētu būt runa universitātes satversmē, bet tie jāuzņem attiecīgos speciālos likumos, — likumos par civildienestu, pensijām, muiņas, preses un citos likumos. Šā pārveidotā universitātes satversme 1922. gada 23. augustā tika apstiprināta 16. jūlija liku-

ma kārtībā. Pirms tā tika apstiprināta, 1922. gada maija mēnesī ministru kabinets to bija iesniedzis Satversmes Sapulcei un kad izrādījās, ka Satversmes Sapulce nevarēs to vairs izskatīt cauri, ņēmis viņu atpakaļ un 1922. gada 23. augustā apstiprināja to 16. jūlija likuma kārtībā. 1922. gada septembrī šī satversme tika ieviesta dzīvē un uz tās pamata Latvijas Universitāte tagad darbojas. Kopā ar citiem 16. jūlija likuma kārtībā pieņemtiem likumiem Latvijas Universitātes satversme tika iesniegta Saeimai, un Saeimas izglītības komisija skatīja to cauri, sākot no 1922. gada 1. decembra, izdarīdama tanī diezgan svarīgus pārgrozījumus. Galvenie no tiem, kurus šē atzīmēšu, ir: pirmais, izglītības komisija pievienoja universitātes pārvaldes orgāniem revīzijas komisiju; jo lai gan universitātes saimniecību, kā visu valsts iestāžu saimniecību, kontrolē Valsts kontrole, tomēr tādēļ, ka universitātes saimniecība ir tik komplicēta un bez tam universitātei var būt arī savi speciāli līdzekļi, kā dāvinājumi u. t. t., izglītības komisija atrada par lietderīgu arī iekšēju kontroli un pievienoja universitātes pārvaldes orgāniem revīzijas komisiju. Tālāk izglītības komisija atrada, ka ārstata profesoru, docentu, privātdocentu, lektoru, prosektoru un instruktoru skaits, kurš jau tagad ir diezgan liels, uz priekšu vēl palielināsies, bet ka viņiem nav neviena pārstāvja, ne universitātes padomē, ne fakultāšu padomēs. Tādēļ izglītības komisija ievēda satversmē noteikumu, ka no ārstata profesoriem, docentiem, privātdocentiem un lektoriem, sūtāms viens pārstāvis universitātes padomē un no asistentiem, kuri pie universitātes stipri daudz, prosektoriem un instruktoriem divi pārstāvji ar balstiesībām visos jautājumos. Tāpat arī fakultāšu padomēs no visiem minētiem mācības spēkiem sūtāmi mazākās fakultātēs, kur viņu visā kopumā mazāk kā 10, 1 pārstāvis un lielās fakultātēs, kur viņu vairāk kā 10, divi pārstāvji.

Tālāk, pārrunājot pirmā zinātniskā grāda nosaukumu, izglītības komisijā, pretēji universitātes padomes uzskatam, uzvarēja vienības princips, t. izglītības komisija atrada par vajadzīgu, lai tāpat kā otrais zinātniskais grāds visās fakultātēs ir doktors, būtu arī pirmais zinātniskais grāds, kas arī aptvertu visas fakultātes. Universitāte, kā jau teicu, šinī ziņā pielaiž dažādību. Humānitarās fakultātēs pirmo zinātnisko gradu sauca par kandidāta gradu, kamēr tehniskajās: arhitektūras — par arhitektu, inženieru — par inženieri, agronomijas — par agronomu u. t. t. Nepatika izglītības komisijai arī nosaukums kandidāts un — pieslienoties Parīzes universitātes pirmam zinātniskajam gradam „licencié“, Somijas universitātes zinātniskam gradam „licenciāts“ bez tam, kā liekas, šie grādi tiek ievesti arī Polijas un

Latvijas Universitātes situācijas kopainava. Apstādījumos pa kreisi Brīvības piemineklis, pa labi Universitātes vecā ēka Raiņa bulvārī.

Lietuvas universitātēs — izglītības komisija pievienojās Parīzes universitātei un pieņēma nosaukumu „licenciāts“, attiecinādama šo nosaukumu arī uz lauksaimniecības, arhitektūras un inženieru zinātņu fakultātēm, tā tad agronoma vietā — agronomijas licenciāts, architekta vietā — arhitektūras licenciāts u. t. t. Šis lēmums tika izvests ar nelielu balsu vairākumu.

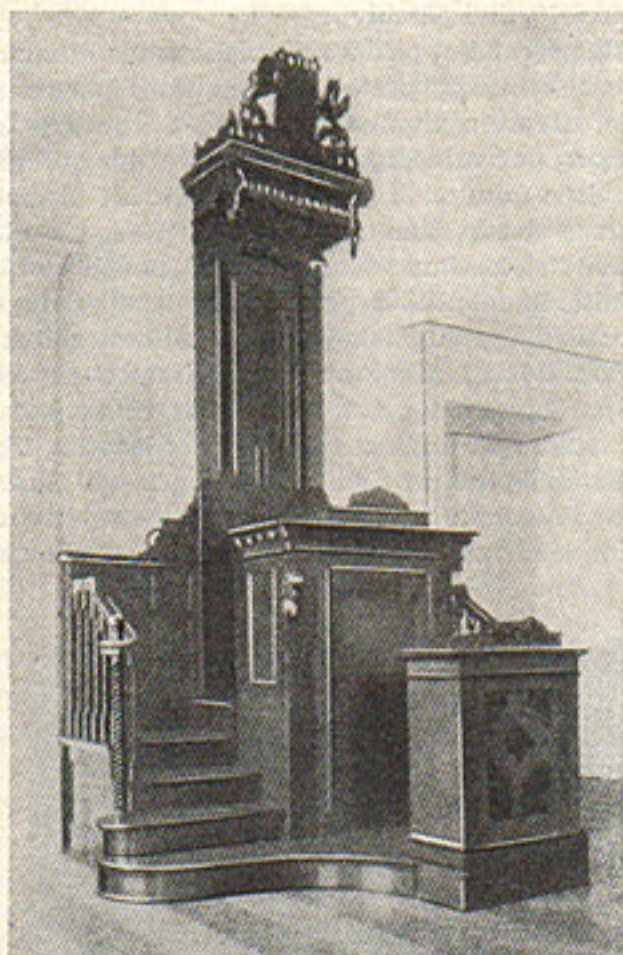
Tālāk izglītības komisija pārgrozīja pantu, kas noteic, kam ir tiesība būt Latvijas Universitātē par profesoru. Organizācijas padomes radītā un no ministru kabineta 16. jūlija likuma kārtībā apstiprinātā satversme noteic, ka par profesoru Latvijas Universitātē var būt persona, kurai ir attiecīgā zinātnē Latvijas Universitātes doktora grāds, jeb, kas ir līdzvērtīgu grādu ieguvuši kādā ārzemju universitātē. Universitātes tapšanas stadijā, tomēr, bij diezgan bieži gadījumi, kur par profesoriem tika ievēlēta persona bez šāda zinātniska grāda. Tā tas notika ar, apmēram, 15 personām, kuŗas universitāte pārņēma no bijušā Rīgas Politehniskā Institūta. Rīgas Politehniskā Institūtā nebija iegūstams kāds augstāks zinātnisks grāds. Tur par profesoriem tapa personas ar pirmo zinātnisko grādu, kad viņas bij publicējušas cik necik ievērojamu darbu un bij pierādījušas savas spējas praktiskā darbā. Tādas personas, kā jau teicu, kas tika pārņemtas no Politehniskā Institūta bez šāda augstāka zinātniska grāda, bija, apmēram, 15; tāpat arī latvieši ar plašiem piedzīvojumiem praksē, attiecīgajā speciālitātē un ar zinātniskiem darbiem, gan nelielā skaitā, arī tika ievēlēti par profesoriem. Uz priekšu Universitātes Padome to nebija domājusi darīt un tikai bij pieņēmusi piezīmi pie šī panta, ka uz tiem profesoriem, kas par tādiem tapuši universitātes tapšanas stadijā, jaunās prasības nevar attiecināt. Izglītības komisija domāja, ka tādi gadījumi varētu nākt priekšā

arī turpmāk un ka viņiem jānāk priekšā, kā arī uz priekšu universitāte būs spiesta ne vienu reizi vien ievēlēt par profesoriem personas, kuŗām nebūs šī augstākā zinātniskā grāda un tādēļ domāja, ka piezīme, kas taisīja starpību starp pagātni un nākotni, strīpojama un, ka jāatstāj arī uz priekšu iespējamība ievēlēt par profesoriem personas, bez attiecīga zinātniska grāda, bet tikai grūtākos apstākļos, t. i. tikai ar $\frac{2}{3}$ no visu padomes locekļu balsīm. Tie profesori, kuŗiem nav zinātniskā grāda un kuŗi jau tagad darbojas pie augstskolas, tad arī ietilptu šinī likumā, jo arī viņi visi vēlēti ar $\frac{2}{3}$ vairākuma universitātes, resp. organizācijas padomē. Tālāk, izglītības komisija papildināja universitātes satversmi ar pantiem par Studentu Padomi. No ministru kabineta apstiprinātā satversmē Studentu Padome nebija minēta. Tikai bij teikts, ka studentiem ir tiesība pašiem organizēt savu pašvaldību. Tagad tiek tuvāk precizētas Studentu Padomes tiesības un pie tam samērā plaši. Studentu Padomei ir juridiskās personas tiesības. Saimnieciskā ziņā tās tiesības ir, apmēram, tikpat plašas kā Universitātes Padomes tiesības. Tālāk, gribēdama nodrošināt mācības brīvību, izglītības komisija papildināja satversmi ar noteikumu, ka uz universitātes mācības spēkiem nevar attiecināt civillikuma 36. pantu. 95. pantam izglītības komisija pievienoja piezīmi, kuŗa aizliedz studentu organizāciju telpās, kā arī studentu izrikojumos lietot alkoholiskus dzērienus. Tālāk izglītības komisija pievienoja satversmei universitātes mācības spēku statusu. (Šādi stati pirmajai satversmei, kuŗa bija izdota 16. jūlija likuma kārtībā, pievienoti vēl nebija.) Izstrādādama un pieņemdama statusu izglītības komisija nedomāja, ka tie būtu tūlīt visā drīzumā jāieved dzīvē, viņa tikai fiksē tās robežas, pāri par kuŗām universitātes attiecīgās fakultātes nedrīkst augt.

Salīdzinot ar citām universitātēm, jāteic, ka lai gan Latvijas Universitāte skaitās par autonomu iestādi, tomēr attiecībā uz tās saimniecisko dzīvi, tās autonomija ir ļoti šaura, tik šaura, ka grūti runāt vispār par autonomiju šai ziņā. Tā ir daudz šaurāka, nekā bijušo Krievijas universitāšu saimnieciskā autonomija. Bijušās Krievijas universitātes, kā jums zināms, izlietoja kā speciālus līdzekļus studentu mācības maksu, par tās izlietošanu lēma tikai Universitātes padome. Pie mums tas tā nav. Visa studentu mācības maksa ietek valsts kasē un universitātes speciālie ienākumi varētu tikai pastāvēt no dāvinājumiem, ja tādi būs un no gluži niecīgas maksas par eksterniem un par studentu reģistrāciju. Citu summu, par kuŗām universitāte varētu lemt, nav.

Plašāka ir universitātes autonomija pārdarboģiskā ziņā un attiecībā uz zinātnisko grādu piešķiršanu. Tā ir pilnīga, kā visur pasaulē. Kas attiecas uz mācības spēku ievēlēšanu, tad Latvijas Universitātes autonomija ir mazliet plašāka nekā bij Krievijas universitātēs. Latvijas Universitātē neviens mācības spēks nevar tikt no valdības iecelts, visiem jātop vēlētiem no Universitātes Padomes. Valdībai ir tikai veto tiesības. Krievijā zināmos gadījumos valdība varēja iecelt profesorus un to arī darīja, lai gan ļoti reti. Vispār šādu iecelto profesoru stāvoklis nebija apskaužams.

Salīdzinot ar mūsu kaimiņu valstu universitātēm, kas acumirkli veic to pašu darbu, kā mēs, t. i. ar universitātēm Tērbatā un Kauņā, jāteic, ka Tērbata ir vairāk kā vienā ziņā laimīgākos apstākļos nekā Rīgas universitāte. Tērbatā atrodas veca universitāte. Tā apgādāta diez-

Katedra Latvijas Universitātes aulā,
ko rotā galotnē valsts ģerbonis.
Gatavota pēc prof. Dr. E. Laubes meta

Dantes piemiņas (1321.—1921. g.) svētku akts Latvijas Universitātes aulā 1921. g. 14. septembrī. Pie runātāja pulsts Itālijas sūtnis Džino Makioro Vivalba. Priekšējās rindās redzams ārlietu ministrs Zigfrīds A. Meierovics, Krišjānis Barons un liels skaits LU profesoru un svētku viesu.

gan bagāti ar telpām, jo priekš kara, sevišķi beidzamā laikā tika daudz būvēts. Medicīnas fakultātei ir skaistas klīnikas, matēmatikas un dabas zinātņu fakultātei plaši mūzeji. Bez tam Tērbatas universitātei ir izdevies dabūt atpakaļ savu skaisto bibliotēku, kuŗa sastāv gandrīz, no pusmiljona sējumiem. Tā visa Rīgas universitātei trūkst.

Viens no lielākiem mūsu universitātes trūkumiem ir laba bibliotēka, nav arī izredzes dabūt atpakaļ no Ivanovo Vozņesenskā to nelielo bibliotēku, kas piederēja bijušam Rīgas Politehniskam Institūtam. Tā tad saprotams, ka mūsu tā sauktās universitātes fakultātes visumā ir varbūt drusciņ pakaļ palikušas Tērbatas attiecīgajām fakultātēm. Tās nav tik bagātīgi apgādātas ar telpām un mācības līdzekļiem. Citādi tas ir attiecībā uz tehniskām fakultātēm. Tas apstākļi, ka Rīgā senāk bija Politehniskais Institūts, ir mums daudz ko devis. Šīs tehniskās fakultātes no paša iesākuma jau bija apgādātas ar telpām un, lai gan diezgan šauros apmēros, tomēr šīs un tas bija palicies arī no mācības līdzekļiem. Arī nepieciešamākie mācības spēki bija no paša iesākuma šeit. Tādēļ saprotams, ka tehniskās fakultātes

bija pirmās, kas pie mums vairāk vai mazāk bija gatavas un kuŗas acumirkli telpu un līdzekļu ziņā mazāk sajūt trūkumu, nekā tā sauktās universitātes fakultātes. Salīdzinot ar Kauņu, mēs atrodamies daudz labākos apstākļos, jo leīšiem trūkst pat tā, kas mums ir. Tāpēc arī viņi ir darijuši to, kas viņiem iespējams un piegriezuši galveno vērību tām humānītārām fakultātēm, kuŗām nevajadzēja plašu institūtu, bet kuŗām pietika klausītavas un mācības spēki. Viņiem ir ļoti stipra teoloģiskā fakultāte, filozofija un filoloģija, vispāri, un, kā liekas, arī sabiedriskās zinātnes ir diezgan plaši nostādītas.

Tāda ir Latvijas Universitātes satversme. Tā ir dažādu kompromisu auglis un tai, bez šaubām, piemīt daudzi trūkumi. Izglītības komisija tomēr domāja, ka šī satversme varētu noderēt par skeletu Latvijas Universitātes tēlam, dzīves spējīgam universitātes tēlam. Cik skaists, cik ideāls būs šis tēls, tas, zināms, neatkarāsies no satversmes vien, bet vēl lielākā mērā no tiem cilvēkiem, kuŗi realizēs šo satversmi un pa daļai arī no tās saules, kas pār Latviju spīdēs. Izglītības komisija šo satversmi visumā pieņēma vienbalsīgi.

AUGUSTS RAISTERS
Latvijas Universitāte

Sākuma gadi un tālākās gaitas
Vaidavas apgāds Linkolnā, 1965.

JŪLIJS AUŠKĀPS
Zinātnei un tēvijai
Ziemeļblāzma Vesterosā, 1969.

Monografija
LEONĪDS SLAUCĪTĀJS 70

Ar Leonīda Slaucītāja dzīves gaitu
aprakstu un zinātnisko darbu
sarakstu.

Korporācijas Zinta izdevums
Sidnejā, 1969.